

בעזרת השם יתברך

פרק נ"א

• נצבים •

בפרק הזה יבוא בעזהשי"ת:

שער הנגולים - בו יבואר גודל עניני גלגולים -
האריז"ל מגלה סודות הגלגול בשני שותפים,
שבאו לעולם בפעם השניה לתקן גלגולם הקודם
- הנערה "בכל" אינה חפצה להנשא לשום בחור
- הסבא מתגלה ל"בכל" בחלום ומצוה עליה
לקחת את הבחור העובד באטליז לחתן - הנערה
מתקדשת לבחור בסתר, אך בשמים לא
מסתפקים בכך - האר"י הקדוש מצוה לארס
את הבחורה לבחור העובד באטליז והוא עורך
את החתונה - האשה הצעירה הלכה לעולמה
אחרי יסורים קשים ומרים - האר"י הקדוש
מגלה מדוע נגזר כך בשמים ומעודד את בעלה
של האשה - הצדיק הקדוש מטשערנאבעל מגדל
יתומים בביתו ומתקן נשמותיהם. - דרכי
התוכחה בשכר ועונש מהצדיק הקדוש
האדיר כמוהר"ר חיים פאלאגי זללה"ה
בעהמח"ס כף החיים.

פרק נ"א

שער הגלגולים

בו יבואר גודל עניני גלגולים

האריז"ל מגלה סודות הגלגול בשני שותפים,
שבאו לעולם בפעם השניה לתקן גלגולם הקודם.

הנערה "בכל" אינה חפצה להנשא לשום בחור

בעיר הקודש צפת גר יהודי. היה האיש עשיר גדול, למדן וירא שמים ובעל צדקה וחסד, ביתו פתוח לרווחה לכל עני וידו פשוטה לכל נצרך. בת יחידה מאין כמוה היתה לעשיר. "בכל" היה שמה של הבת וכשמה כן היא, לא היתה מעלה טובה שלא נתברכה בה הנערה, שהיתה משוש הוריה וחביבת כל מכריה. כשהגיע זמנה של הנערה להנשא הציעו לה שידוכים רבים, כולם בני עשירים ונכבדים בחורים יפי תואר, למדנים ומשכילים, אך היא דחתה את כולם. שוב לא היתה צנועה ובישנית כמקודם, בהחלטה שאינה נתנת לערעור פסלה את כל הבחורים שהוצעו לה. בכל אחד מצאה פסול או פגם בלתי נראה, ולא רצתה להנשא לו. הוריה היו מודאגים דברו על ליבה ופרטו לפנייה את מעלותיהם של הבחורים שבאו מקצוי הארץ להשתדך אליה, אולם היא לא השתכנעה ולא רצתה באף אחד מהם. בחורים כארזים יצאו מלפניה בבושט פנים, עד שלבסוף נפל פחדה על כל הצעירים והם התרחקו ממנה ולא רצו עוד לשמוע על הנערה המוזרה. הבת נשארה בבית אביה, והיא עדין בבדידותה. השנים חלפו ועיני האב

רעד שכר נצבים - פרק נ"א ועונש

רואות וכלות, אוצר גדול יש לו בביתו, אך הוא חפץ כבר לראות מעט נחת מבתו.

הסבא מתגלה ל"בכל" בחלום ומצוה עליה לקחת את הבחור העובד באטליז לחתן

לילה אחד חלמה הנערה חלום מוזר. הסבא שלה הופיע לנגדה ואמר לה: "דעי לך, ביתי, שכל השידוכים לא מצאו חן בעיניך, משום שאין הם מיועדים לך. בן זוגך האמיתי הוא הבחור העני, העובד באטליז שבעיר". בבהלה התעוררה הנערה, חושך שרר בחדר, והיא לא ידעה את נפשה מפחד. שעה ארוכה עברה עד שנרגעה ונרדמה שוב. לפנות בוקר חלמה שוב את החלום המוזר, משהתעוררה זרחה כבר השמש. מחשבות מבולבלות התרוצצו במוחה, מה פשר החלום תהתה. כך שכבה ערה על מיטתה בלב פועם וללא ניע. לאיש לא גלתה את החלום והתעודדה במחשבה, שחלומות שוא ידברון. חלפו מספר שבועות, בלילה אחד חזר החלום ונשנה. הפעם דבר אליה סבה ביתר תוקף ולפני שהסתלק אחז בידה בחזקה ואמר לה: "אם לא תעשי כדברי ולא תנשאי לאותו בחור, רע ומר יהיה סופך!" צעקת פחד פרצה מגרונה והיא התעוררה בבהלה. כשהסתכלה על ידה, ראתה את הסימן, שהותירה אחיזתו של סבה. אין זה חלום שוא, אות משמים הוא, חשבה והחליטה לעשות את רצון הסב. עד לאותו יום אף לא ידעה כיצד נראה אותו בחור. לעיתים קרובות בא אל ביתם והביא להם בשר, אבל היא מעולם לא שמה לב אליו. מאותו יום החלה לעכוב אחריו בסקרנות, ומה מאוד הזדעזעה כשראתה שהוא נער עזוב ועלוב, פצעיו על ראשו ואבאבועות פורחות על פניו. נער זה בן בלי שם היה. יתום שהתגלגל בין בתי נדיבים כל ימיו. מאותו יום שלחה לו משחות לרפא את פצעיו, ובגדים נקיים מתאימים למידתו, והנער הפך בעיניה לבחור נאה ויאה.

שכר נצבים - פרק נ"א ועונש רעה

באחד הימים פנתה אל אביה ואמרה לו: "אבי יקירי רוצה אני להתארס לאיש." "מי הוא המאושר" שאל האב בשמחה. "הנער המשרת באטליז", ענתה בענוה. האב לא האמין למשמע אזניו. "האם את מהתלת בי, בתי יקירתי האם בו בחרת מכל הבחורים העשירים והמיוחסים שהציעו לך האם הוא טוב בעיניך מכל אותם בחורים למדנים ונבונים שבאו לראותך בתקוה להנשא לך" האב לא ידע את נפשו מרוב פחד. "גזירה היא מן השמים ואין לשנותה", דברה בתוקף. "לא! לא תעשי זאת לעולם!" נצטעק האב בבהלה. "בביתי תשארי, עד שילבינו שערותיך! האם לזאת גדלתי וחנכתי אותך באהבה ובמסירות! רוח שטות נכנסה בך, ילדתי היקרה, חשבי היטיב וטראי שאין זה שידוך המתקבל על הדעת!"

הבת לא ענתה והוסיפה לשבת בבית, כשהיא אינה רוצה לראות ולשמוע על בחורים אחרים. מאותו יום בא אליה הסב בחלום בכל לילה והציק לה שתעשה את דבריו. בצר לה פנתה הבת לאמה. אולי היא תבין לליבה חשבה. אולם משאמרה לה למי רוצה היא להתארס, נדהמה האם כל כך עד שהתעלפה. כששבה אליה רוחה ולאב נודע מה אמרה לה הבת, גערו בה שניהם ואסרו עליה לדבר על כך יותר. חלפו הימים והנערה לא ידעה כיצד להחלץ מן המיצר. כיצד לא להמרות את פי הוריה ולקיים גם את רצונו של הסב, עד שהחליטה להתקדש אל הבחור, כשאיש לא יבחין בהם.

הנערה מתקדשת לבחור בסתר, אך בשמים לא מסתפקים בכך.

בסתר נגשה אל הבחור ובקשה ממנו לבוא אל הכרם, שבקצה העיר, בשעות אחר הצהריים, אחרי שהפועלים ילכו לביתם. הבחור, שהיה אסיר תודה לנערה שהיטיבה עמו, בא לשם בשעה שקבעה, למרות שהיה עסוק עד מאוד באותה שעה. הנערה כבר היתה בכרם, ישבה על אבן

רעו שכר נצבים - פרק נ"א ועונש

וחכתה לו. הבחור, שלא העלה בדעתו מדוע הזמינה אותו, עמד מרחוק ולא העז להתקרב אליה. כשנשאה עיניה וראתה אותו, קראה לו ואמרה: "כעת תעשה כל מה שאצוה לך!" "כן, גבירתי, לך לא אסרב לעולם" השיב בחן והשפיל את עיניו. מתוך כיס בגדה הוציאה טבעת, שאין בה אבן, ואמרה לו: "אני נותנת לך טבעת זו במתנה". לאחר שהיתה הטבעת בידו למדה אותו להגיד את המילים: "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל". הבחור חזר על הדברים עד שידע אותם בעל פה. אחר כך הושיטה את אצבעה ואמרה לו לענוד לה את הטבעת ולהגיד לה את הפסוק שלמדה אותו. הבחור הנרגש והמופתע עשה כדבריה והיא אמרה: "השמים מעל והארץ מתחת עדים, שעשיתי את שלי והקדוש ברוך הוא יעשה את שלו", ואל הבחור פנתה ואמרה: "דע לך, שעכשיו קדשתני ועתה השמר לך לא לגלות זאת לאיש, עד שיבוא הזמן, ומשמים יראו לנו מה לעשות". אחרי שקבל על עצמו לשמור את הסוד הלך הבחור לדרכו מבלי להוציא הגה מפיו, אז שבה הנערה אל ביתה. עברו ימים והמנוחה, שחשבה לזכות בה, לא הגיעה. הנערה שקעה בעצב גדול. מרה שחורה ירדה עליה והיא רזתה ונחלשה מיום ליום. כמעט ולא אכלה דבר, לא הקפידה על לבושה ועל מראה, ימיה עברה עליה בשכיבה על מיטתה ובנעיצת עינים במקום בלתי נראה. הוריה ראו אותה הולכת ודועכת לעיניהם, ולא ידעו להשית עצות בנפשם. כשגברה עליה מחלתה, אמרה האשה לבעלה: "עלינו להציל את ביתנו היחידה. הנה לא מזמן הגיע לעירנו האר"י הקדוש, מפורסם הוא כמקובל ועושה נפלאות, הבה נלך אליו ונשאל לעצתו". האב הדואג לא רצה ללכת אל הרב הצעיר והחדש ואמר לאשתו: "למה לי ללכת אל אדם בא מרחוק ואיני יודע מי הוא - אלך אל חכם עירנו רבי יוסף קארו, בעל ה'בית יוסף' ואעשה מה שאמרו חז"ל: 'כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך

שכר נצבים - פרק נ"א ועונש רעז

אצל חכם ויבקש עליו רחמים', ואת זוגתי לכי אל החכם
החדש ובעזרת ה' יושיעו אותנו שני צדיקים אלו".

האר"י הקדוש מצוה לארס את הבחורה לבחור העובד באטליז והוא עורך את החתונה

הלכה האשה אל בית מדרשו של האר"י הקדוש, ומצאה
אותו יושב עם תלמידיו שקוע במחשבות קדושות.
הרב לא הרגיש בבואה, וכשראתה שאין הרב פונה אליה,
התקרבה ושפכה על השולחן לפניו מלוא הסינר אדומים של
זהב. נשא האר"י הקדוש את עיניו ושאל אותה לבקשתה.
"ביתי היחידה חולה ואין מרפא לה", ספרה בדמעות
והוסיפה: "באתי לאדוני, שיבקש רחמים עליה, כי הגיעו מים
עד נפש". שמע הרב ואמר: "כתוב בפרקי אבות: 'אל תרבה
שיחה עם האשה. באשתו אמרו, קל וחומר באשת חברו' (א'
ה'). לכי לביתך ויבוא בעלך אלי". כשחזרה האשה לביתה
ספרה לבעלה את דברי הרב ובקשה ממנו ללכת אל האר"י
הקדוש.

בלב חרד ובתקוה לישועת השם הלך האיש לבית המדרש.
משפתח את הדלת, פנה אליו האר"י הקדוש ושאל:
"הרוצה אתה שבתך תחיה" "כן" - ענה האב בקול בוכים -
"וכי שאלה היא זו, גם מי שבניו מרובים, חביבים עליו חייו
של כל אחד מהם יותר מחייו שלו, אני שאין לי אלא בת יחידה
על אחת כמה וכמה". "אם כן עליך לכתוב מיד 'תנאים' עם מי
שאומר לך". "מי הבחור" שאל האב בתקוה שזהו אחד
מתלמידי האר"י. "הנער העובד באטליז הבשר הוא חתנה
המיועד של בתך", אמר הרב. צמרמורת חלפה בגופו של האב,
ולא יכול היה לפתוח את פיו, נדמה היה לו כאילו תהום פעורה
לפניו, הוא מתגלגל לתוכו, ומכל גופו נעשה איברים איברים.
כאילו ממרחק שמע את קולו של האר"י הקדוש "גזירה היא
מן השמים, ואפילו אם תתישב בדעתך שנה שלימה לא תועיל

רעח שכר נצבים - פרק נ"א ועונש

מאומה. חתנה של בתך הוא ואם רצונך שתחיה עליך למהר ולהשיאה לבחור זה".

בפיק ברכיים שב האיש לביתו וספר לאשתו את דברי הרב. אמרה האשה בעצב: "אם גזירה היא מן השמים אסור לנו לעכב, הבה נעשה זאת." עוד באותו יום קרא העשיר לבחור, ובביתו של האר"י הקדוש נכתבו ה"תנאים" כדת וכדין. גם נדוניה גדולה, בסך עשרת אלפים דנרי זהב הבטיח האב לתת לחתן, סכום שהיה שמור עמו מזמן עבור חתנו של ביתו היחידה, לאחר ששתו לחיים וכל אחד חזר לביתו, הוטב מצבה של החולה עד מאוד. לא עבר זמן רב ולהפתעת כולם - הבריאה לגמרי. אכלה ושתתה בתאבון, שוב חזר אליה כוח הדיבור ואף חיוך אושר נראה על פניה.

ביום המיועד נערכה חתונת בת העשיר עם הבחור העני. האר"י הקדוש סדר את הקדושין והשתתף בשמחתם, שמחת חתן וכלה. שנת אושר ונחת עברו על בני הזוג, רק דבר אחד העיב את אושרם, עדיין לא זכו בפרי בטן. שניהם התפללו לה' שיתן להם בן זכר, והשומע תפילות שמע את תפילתם, בשנה השניה לנשואיהם הרתה האשה.

האשה הצעירה הלכה לעולמה אחרי יסורים קשים ומרים

כל ימי הריונה שרתה השמחה בביתם, גם ההורים הזקנים שמחו מאוד וקוו לראות סוף סוף נחת מנכדם העתיד להולד. אולם לא כן היה, אין אדם יודע מה ילד יוס, וכשמלאו ימיה ללדת הפכה השמחה לאבל ויגון. חבלי הלידה קשים היו עד מנשוא. שלושה ימים התענתה האשה, ולבסוף נפטרה ביסורים קשים, כשהרופאים לא מצליחים להציל את פרי בטנה. אבל כבד עטף את העיר צפת. לא היה איש שלא בכה בלווית האשה הצעירה. נכבדי העיר ספדו לה וקברו אותה בכבוד גדול. בלב נשבר ישבו ההורים והבעל "שבעה", הבעל

שכר נצבים - פרק נ"א ועונש רעט

אמר "קדיש" בבכי קורע לב, עתה משנפטרה אשתו האהובה נשאר הוא יתום בפעם השניה. הוא הבין היטיב, שהורי אשתו מביטים עליו בעין רעה, כאילו בשלו כל הרעה שבאה לבתם היחידה. אין ספק שהם רוצים להפטר ממנו במהירות ולא לראותו עוד לעולם חשב במר לבבו ומאן להתנחם. אכן ליבו לא הטעהו, כשעברו ימי "השבעה" הודיעו לו שעליו לעזוב את הבית. אפילו לגמר השלושים לא חיכו. בצר לו פנה הצעיר אל ידידיו המעטים ושאל בעצתם. "אין לך עצה אלא להזמין לדין תורה", אמרו לו. הלך והזמין את חותנו לדין תורה אצל ה"בית יוסף". שמע הרב את טענותיהם ואמר: "על פי דין תורה יורש הבעל את אשתו, אבל מה אעשה בתקנת חכמים שאמרו: 'אין הבעל יורש את אשתו אלא אם כן ישב אתה לפחות שלש שנים'"

בלב נשבר יצא מבית דינו של ה"בית יוסף" והלך אל האר"י הקדוש, כשסיפר לו מה אמר רבי יוסף קארו, הרגיע אותו האר"י והבטיח לעשות למענו כל מה שביכולתו לעשות. משיצא האיש שלח לקרוא את חותנו של האיש. כשבא העשיר בראש מורכן ובלב דואב, בקש ממנו לשבת ולהקשיב לספור שיספר לו.

האר"י הקדוש מגלה מדוע נגזר כך בשמים ומעודד את בעלה של האשה

מעשה בשני שותפים - פתח האר"י הקדוש וספר - שנשאו ונתנו באמונה שנים רבות. נאמנים היו איש לרעהו, האחד נסע ליריד אחד, והשני - ליריד אחר, שם קנו ומכרו, ואת כל הרווח חלקו ביניהם שווה בשווה. לימים הרויח אחד מהם ממון רב, עשרת אלפים דנרי זהב. בא היצר והחל לפתתו שלא לתת לחברו אף פרוטה. כשחזר לביתו, לא התגבר על יצרו והעלים משותפו את הכסף אשר זכה בו, ובקש ממנו להפסיק את השותפות.

מאותו יום התהפך מזלו של השותף המרומה, לא עבר זמן רב והוא הפסיד את כל רכושו ויצא נקי מנכסיו, לעומתו הלך הגוזל והתעשר מאוד. השותף השני הגיע עד פת לחם ונזקק לחסדם של הבריות. פעם, בערב חג בא אל שותפו לשעבר ובקש ממנו נדבה. העשיר, לא רק שסרב להושיט לו עזרה, כי אם גם גרש אותו בחרפה מעל פניו. בבושת פנים יצא העני מבית העשיר וליבו לא מלאו לשוב אל ביתו הדל בידיים ריקות. מה עשה הלך לבית המדרש, פתח את ארון הקודש עמד ובכה. דמעותיו זלגו כמים, ומרוב בכי וצער יצאה נשמתו.

מותו של האיש הרעיש את כל העולמות. לא די לגזלן, שמעל בחברו וגזלו, אלא שלא רחם עליו. בייש אותו וגרם למותו, רשע זה אינו מבני בניו של אברהם יצחק ויעקב, פסקו. מיד הוציאו עליו גזר דין מות. לא די בזאת, אלא שפסקו, שירד לגיהנום כדין פושעי ישראל. באותו יום אחז השבץ את העשיר הגזלן, ושני השותפים לשעבר הובאו לקבר ישראל ביום אחד.

לקראת נשמתו של הגוזל יצאו אבותיו ואבות אבותיו, שהיו מגדולי עולם ובאו לקבל את פניה. כששמעו את פסק הדין הקשה, שהוציאו על נשמת אחד מבני בניהם, הזדעזעו ושאלו: "מפני מה נגזר על נשמה זו עונש נורא כל כך?" ספרו להם במרום מה עשה האיש, והם מהרו להשתטח לפני כסא הכבוד ולבקש עליו רחמים. נענו להם מלאכי הרחמים. יצאה בת קול והכריזה: "מכיון שהוציאו פסק דין על החוטא שלא בפניו ולא היתה באפשרותו ללמד זכות על עצמו, לפיכך צריכים לדון את דינו פעם נוספת ולשמוע גם את טענותיו של הנידון.

ישב בית דין שני ובדק את כל מעשי האיש מיום הוולדו ועד רגע פטירתו, ומצאו שכל ימיו היה איש כשר, נאמן לאלוקים ואדם ורק פעם אחת חטא, היה זה, כשהשטן הערים

שכר נצבים - פרק נ"א ועונש רפא

עליו והכשילו והביאו לגזול את ממון חברו. אחרי משא ומתן שינו את פסק הדין לטובתו ופסקו: "הגזלן חייב להחזיר את הגזלה לבעליה, על כן על שתי הנשמות להתגלגל שוב לעולם התחתון כדי לתקן את המעוות, הגוזל יולד אצל גביר כנערה בת יחידה כלילת המעלות, והנגזל ירד לעולם השקר כנער להורים עניים. נער בור ועם הארץ שיעבוד כל ימיו כמשרת. ביום אשר שני אלה יזדווגו תקבל נשמת הגוזל את תקונה".

אכן שני השותפים נולדו שוב בעיר אחת, מכיון שמטבע הדברים אין בת גביר נאה נשאת לבחור עני וחסר כל, בא אביה זקנה של הנערה בחלום ודרש ממנה להנשא לאותו בחור עלוב. הנערה נבהלה ונחרדה לשמוע עם מי עליה להתחתן, אבל אחרי שהסב איים עליה והציק לה מדי לילה, הלכה עם הבחור אל הכרם ושם הוא קדש אותה כדת וכדין לעיני שמים וארץ ששמשו כעדים. ראו בשמים ועדיין לא אמרו די. כי על ידי הקדושין עדיין לא הוחזרה הגזילה לבעליה.

באותו זמן בא אלי הזקן, סבא של הנערה, ספר לי את המעשה ובקשני שאתערב בדבר כדי שהשניים יתחתנו בגלוי. מאותו יום חכיתי לך כדי שתבוא אלי, וכשבאה אשתך ובקשה רחמים על בתך הזמנתי אותך אלי ובקשתי ממך שתארס אותה עם הבחור העני. מכאן והלאה איני צריך לספר לך מה היה. יודע אתה הכל כמוני, דע לך ר' יהודי, שהכל בידי שמים. ואותם עשרת אלפים דנרי זהב של הנדוניא הם אינם אלא אותה גזלה שהגזלן חייב להחזיר לנגזל, ואילו היית רואה את בתך איך היא יושבת למעלה ומחכה לאותה שעה שהוא יקבל את חלקו לא היית מעכב את הממון בידך אף רגע. רחם איפוא על בתך ותן לחתנך את כספו, שלו הוא, אז תבוא נשמת בתך, שהיא נשמת הגוזל – על תיקונה.

שמע הגביר את דברי האר"י הקדוש, נאנח אנחה גדולה והחריש. כשחזר לביתו קרא לחתנו, נתן לו את

רפב שכר נצבים - פרק נ"א ועונש

הנדוניא שהבטיח לו, ובקשו להשאר בביתו. מאז התקרבו שניהם לאר"י הקדוש ולא עשו דבר בלעדיו.

לימים השיא הגביר את הבחור לנערה יתומה בת אחותו שאמה מתה עליה, אותה נערה גדלה בביתו והוא אמצה לו לבת. בעצת האר"י הקדוש עשה זאת למען הקים בנים על שם בתו הנפטרת ולא ימחה שמה מישראל.

(שערי ירושלים)

הצדיק הקדוש מטשרנוביל מגדל יתומים בביתו ומתקן נשמותיהם - הרבי הקדוש רבי מרדכי מטשערנאבעל ז"ע לוקח יתום ומגדלו בביתו.

ביתם של אדמור"י טשרנוביל היה מפורסם כבית של חסד ואהבת ישראל. אנשים עלובים, חסרי בית, יתומים ללא גואל ושאר עלובי החיים מצאו בחצר זו בית חם ואוהב ביום ובלילה ובכל ימות השנה.

בין הדורים דרך קבע בחצרו של הצדיק רבי מוטלה מטשרנוביל היה ילד יתום כבן שבע שנים. מוצאו של הילד ונסיבות הוולדו לוטים היו בערפל. רק מעטים מיהודי העיירה ידעו, שהילד נולד לאשה אלמנה, שהופיעה בפתאומיות ביום בו אחזו בה צירי הלידה. האשה המתיסרת בכאביה לנה בפירת ה"הקדש" ושם בלא שישמע איש את גניחות כאבה, ילדה את בנה. ימים מספר לאחר מכן, נפטרה האשה לאחר שמשאירה את תינוקה לחסדיהם של העניים שהתגוררו אף הם ב"הקדש". זמן מה לאחר מכן צוה הרבי להביא את היתום הקטן אל ביתו. מאז גר הילד בחצרו של הרבי, אלא שלמרבה הפלא, לא זכה לאהבה וחום כשאר היתומים שגדלו יחד עמו בביתו של הרבי. הילד הסתובב מרבית שעות היום בחצר, לבוש בגדים קרועים, מלוכלך ומוזנח. החסידים התפלאו על כך מאוד, מכיון שהרבי התעניין מאוד על אותו ילד, הרבה פעמים שאל לשלומו, חקר לדעת את

שכר נצבים - פרק נ"א **ועונש** רפג

מוצאו, ואף על פי כן לא דרש מבני הבית לגלות יחס של חיבה אל הילד שנראה כזר, מוזר ועלוב עד מאוד.

אחות הרבי הגיעה לבית הרבי וראתה את היחס המחפיר, אשר הילד היתום זכה לה, וריחמת עליו.

באחד הימים, כשהשתובב היתום בחצר, הגיעה הרבנית מלכה, אחותו של רבי מוטלה, לביקור בבית אחיה. מחלון החדר שבו התאכסנה ראתה הרבנית את היתום לבוש הבלויים משחק באבנים ובחול, כשאפו זב ופניו מזוהמות. הרבנית לא ידעה דבר אודותיו, אך כשהביטה עליו וראתה את הסבל הנשקף מעיניו, נכמרו רחמיה עליו. היתכן שכך גדל ילד קטן ומסכן בביתו של אחי הצדיק, תמהה בְּלִפְנֵיהּ.

עודנה עומדת ומביטה על הילד, והנה התקרבו אליו ילדים בני גילו: בניהם של הגבאים, בניו של הרבי ועוד ילדים להורים רמי יחס, והחלו להתגרות בילד ולהציקו. לא די שלא אבו לשתפו במשחקיהם, אלא שעוד לעגו לו, צחקו עליו, כינוהו בשמות גנאי, ואף היכוהו מתוך היתול ולעג.

באותו רגע פג אורך רוחה של הרבנית. בזריזות יצאה אל החצר גרשה את הילדים שהצטופפו סביב היתום. בידיים רחמניות הרימה את הילד המלוכלך על זרועותיה, כשדמעות צורבות זלגות על לחייו, הכניסה אותו אל הבית. לאחר שהרגיעה אותו במילים רכות, רחצה את פניו וידי, נתנה לו מהמתקים שהיו באמתחתה; ועודדה אותו בלטיפות ומילים, שהילד לא הורגל בהם מעולם.

לאחר מכן, כששוחחה הרבנית עם אחיה הרבי, אמרה לו בין השאר: "אחי היקר, בקשה לי אליך. הייתי רוצה שתדרוש מבני הבית לשנות את יחסם העוין והאדיש אל היתום הזה. היום הייתי עדה ליחס מחפיר ומביש, שבו היה נתון הילד העלוב וְלִפִּי נכמר עליו".

רפד שכר נצבים - פרק נ"א ועונש

"האם זו משאלתך באמת", שאל הרבי את אחותו כשחיוך רחב מתפשט על פניו. "כן" השיבה הרבנית. "כל כך רחמתי היום עליו, יתום זה נקשר על ליבי כאילו בני היה". "אם כן" - אמר הרבי - "הוא אינו זקוק לנו יותר, שכן בזה הרגע השיג את תיקונו". משראה הרבי את אחותו הרבנית מביטה עליו בתמהון, הבין שדבריו הבלתי מובנים גרמו להשתוממותה, הוא פתח וספר:

הרבי מספר לאחותו כי ילד זה היה איצ'ה בגלגולו הקודם, האיש שהציק מאוד למשפחה.

אחותי היקרה, רצוני לספר לך מעשה שהיה לפני שנים אחדות. מעשה שאת נטלת חלק בו, אם כי בודאי נשכח מלבך. בימיו של אבינו ז"ל גר יהודי נכבד בשם איצ'ע, בעיירה סמוכה למקומינו. איצ'ע היה מתנגד גדול לחרדים, במיוחד גדולה היתה שנאתו לאבינו רבי נחום. פעמים רבות הציק לו, אלא שאבינו הצדיק לא התלונן עליו מעולם, ואף בליבו לא היה עליו. למרות שאיצ'ע עשה עוול גדול לאבינו, מחל לו אבינו על התנהגותו הגסה ועל כל התלאות שהביא עליו.

איצ'ע הכשיל את הנערה באיסור יחוד ועל זה התגלגל ב' פעמים

פעם אחת הגדיל לעשות. באותו יום התאכסן איצ'ע באכסניה הסמוכה לביתנו, שהיתה שייכת לפריץ. את אחותי, היית נערה צעירה באותם ימים צנועה וחסודה ולא הרבית לצאת מן הבית. במקרה יצאת באותו יום לקנות דבר מה וכדרך מהרת לשוב הביתה. כשעברת ליד האכסניה, בדיוק אז, עמד איצ'ע ליד החלון וראה אותך. רעיון שטני עלה במוחו. מיד קרא לך להכנס. את, בתמימותך כי רבה, שמעת בקולו ונכנסת אל החדר, שבו שהה איצ'ע בחברת הפריץ.

שכר נצבים - פרק נ"א ועונש רפה

באותו רגע קפץ איציע החוצה ונעל את הדלת אחריו, כדי שתשארי את, בת הרבי, בחברת הפריץ הגוי ביחידות.

השם עזר ותושייתך עמדה לך. כהרף עין פתחת את החלון ונמלטת, אך הצער והבזיון מאותו מקרה נשארו אצלך ואצל אבינו ז"ל זמן רב.

זמן קצר לאחר מכן נפטר אותו איציע. כשעמד בפני בית דין של מעלה, פסקו לו הדיינים, שאין ואפס, לנשמה זו לא תהיה תקומה, עד אשר יבקש מחילה מהרבי ר' מוטלה, אבינו. מאז החלה נשמתו של האיש להופיע אצל אבינו ולבקש מחילה על פשעיו נגדו. אמר אבינו לנשמתו: "אני מוחל וסולח לכל מי שהצר לי, אלא שאיני יכול בשום אופן למחול בשם בתי, רק היא בעצמה צריכה ויכולה למחול, למי שעלב בה או הציק לה". אז הלכה הנשמה אליך ובקשה ממך סליחה, מכיון שליבך הדואב טרם נרפא מאז אותו מקרה מביש, סרבת למחול לו.

בינתיים הסתלק אבינו מן העולם ובבית דין של מעלה נגזר על נשמתו להתגלגל שוב לעולם הזה. נשמתו התגלגלה בגופו של היתום הזה והוא גדל בביתנו עד היום. עתה תוכלי להבין, אחותי, סיים רבי מוטלה את ספורו המופלא, מדוע לא זכה הילד לאהבה ותשומת לב, שבה זוכים כל המסכנים שאצלנו, רציתי שיתענה, ובכך יתכפר לו עונו בעולם הזה, ודווקא שאת אחותי תראי בצערו ותרחמי עליו. עכשיו משנכמרו רחמיך עליו ולבך דאב בגינו, הרי שבזאת מחלת לו וגרמת לתיקון נשמתו. עתה יוכל להכנס לעולם שכולו טוב. עוד באותו יום מת הילד. (אדמור"י טשערנאבעל).

* * *

הדרך הנכון לעורר הציבור בעניני שכר ועונש לשם שמים

העתקנו כאן הלכות גדולות יוצאות מפום ממלל רברבן שר וגדול בישראל שמו מפארים בהדרי הדריס הגאון האדיר כמוהר"ר **חיים פאלאגי** זללה"ה בעהמח"ס **כף החיים** (הקדמון) ועוד ספרים בלי שיעור, ואחר דבריו נהים כל בית ישראל. - העתקה מספריו **תוכחת חיים, נפש כל חי**. (ואמרנו היטב איטיב להמעייין, וסדרנו כל הדינים בקטעים).

גודל עונש הפרנס המטיל אימה יתירה

על הציבור שלא לשם שמים

גם יהיה נזהר שלא להטיל אימה יתירה על הצבור כמ"ש רבינו המאירי ז"ל ועונשו חמור עד מאד כמ"ש בגמ' בפ"ק דר"ה די"ז יע"ש. ופסקו הטור בח"מ סי' ח', שבכלל מה דתני שם בברייתא שיורדין לגהינם ונדונים לדורי דורות, שהם המינים והמסורות והאפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחית המתים, ושפירשו מדרכי צבור ושחטאו והחטיאו את הרבים כירבעם כו' בכלל הני ושנתנו חיתתם בארץ החיים וכו'. ובגמ' מפרש להא דנתנו חיתתם בארץ החיים מאי היא א"ר חסדא, זה פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לש"ש. אמר רב כל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לש"ש אינו רואה בן ת"ח שנאמר, לכן יראוהו אנשים, לא יראה כל חכמי לב יע"ש. הרי נראה מהך סוגיא כמה קשה עונש הדיין והפרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לש"ש כי יורד לגהינם ונידון שם לדורי דורות כעונש מינים ואפיקורסים ומחטיאי הרבים. ומי יודע איזה שיעור מקרי האימה יתירה ולפני זעמו מי יעמוד [דף מ] לכוין באותה שעה שיהיה לש"ש ושלא ישתתף עמו אהבת רעיו ואוהביו העוזרים אותו והניצוח והקינטור והשררה והכבוד המדומה וכיוצא.

(תוכחת חיים פרק ג')

עד כמה צריך הפרנס להתרחק מלהטיל אימה יתירה על הציבור

אימה כלל על הצבור בתכלית הריחוק כי יצא שכרו בהפסדו וטוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר, ואם יחטא איש כנגדו וקמים עליו אנשי הועד או מקרוביו ורעיו וגירי דיליה שיעשה לו דין לנדותו ולהחרימו או למוסרו בידי גוים וכדומה, והוא רואה שיוצא הדבר למחלוקת וקטטות או לידי קנטור וחשדא, ובפרט אם יהיה מחלוקת בעיר שנחלקו לשתי כיתות, האחת אהובה, ואחת שנואה לא תאבה להם ולא תשמע אליהם, אלא יהיה מעביר על מידותיו וימחול לו תיכף והגם כי יאמרו אליו כי נפיק מיניה חורבה שאם לא יענישו לזה יחטיאו אחרים, עכ"ז לא ישמע אליהם כי אדרבה ממנו יראו וכן יעשו להיות עניו ומעביר על מדותיו. וכן כתוב בסה"ח סי' קפ"ס וז"ל מעשה בחסיד א' שהיה אחד מביישו ומדבר לו דברים רעים אמרו לו הקהל נעשה לו נזיפה ונגזור עליו חרם, אמר להם אל תעשו, אמרו נעשה בשביל שלא יעשה לאחרים, אמר להם ממני תלמדו וכן תעשו שאני סובל, איני נותן לכם להתקוטט בשביל כך, כשתשמעו את חרפתם מני נבל כל היום מקול מחרף ומגדף אל תשימו לב לכל דבריו, הרי כתיב והאיש משה עניו מאוד מכל האדם וכנגדו לא קם נביא עוד בישראל כמשה ואחריו כתוב אחרי ה' תלכו, וכתיב החשתי מעולם אחריש אתאפק כו' יע"ש. הרי מבואר מדברי הרב סה"ח כי יותר טוב הוא להעביר על מידותיו ולמחול לו מלעשות לו דין, וכ"ש אם יצא הדבר לידי תקלה כי היותר טוב הוא להיות מעביר על פשע ולמחול אשם וכבר אמרו ענוה גדולה מכולם.

(תוכחת חיים שם, שם)

איך צריך להיות התוכחת מוסר של הרב הדיין המוכיח

ואם יראה הרב או הדיין שבעיר שהעם צריכים תוכחת חיים וליסרם יהיו בנחת רוח ובשפה ברורה בהראות להם פנים מסבירות בחיבה יתירה ואהבה רבה ולהיות מאמין להם בנאמנות גמורה כי אין עליהם שום שנאה וקנאה ותחרות, ולא שום נקימה ונטירה. ובזה יכנסו דבריו באזני העם וזה ראיתי לרבינו הגדול הרב המאירי ז"ל בס' בית אבות פ"ב משנה ב' שפ"י מאמר התנא ר"ג בנו של רבי יאודה הנשיא אומר, יפה תלמוד תורה עם ד"א. שכתב וז"ל ויש לפרש דרך ארץ מוסר ומידות ואמר יפה ת"ת עם ד"א שיגיעת שניהם משכחת עון, כי החכם מצד הוכיחו שאר בני אדם כמה נבלים מתקנאים בו ומחפשים מומיו כשהוא מוכיח דרך כעס וקינטור כו'. אבל כשהוא בעל מוסר ומוכיח דרך חיבה ואהבה הם נזהרים בכבודו הרבה, וזהו משכחת עון כו', וישתדל להוכיח בנחת ובערבות כו'. והזהיר אח"כ וכל העוסקים עם הצבור ר"ל הממונים על הצבור שיהיו עוסקים לשם שמים, ולא להתייחר ולא להתגדל ולהטיל אימה יתירה לכבוד עצמן שכל שהוא עושה כן אינו חס על כבוד צבור ותועלתם אלא לתועלת עצמו לנצח ולהתגדל עליהם אבל כשהוא לשם שמים הוא מנהיגם בהנהגה ישרה ומנחילם חוקים ישרים ותורות אמת יע"ש, הרי מבואר בדברי הרב המאירי ז"ל דכשהרב והדיין הממונה על הצבור הרי הוא מוכיחן במת"ק ודשן ובדברים ערבים, מקבלים דבריו יותר, וגם צריך הוא שלא יהיה מקבל עליו השררה להתייחר ולהתגדל לתועלתו, שהרי עונשו חמור עד מאד, כמ"ש בפסיקתא והובא בילקוט משלי סי' וי"ו ע"פ נואף אשה חסר לב וז"ל כל המקבל שררה כדי ליהנות ממנה אינו אלא כנואף הזה שהוא נהנה מגופה של אשה, משחית נפשו הוא יעשנה כמשה שנאמר אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא יע"ש. (תוכחת חיים פרק ב').

גודל הסבל שהפרנס הדיין המנהיג צריך לסבול מהציבור

והכי אמרינן בפ"ק דסנהדרין ד"ח ע"ב על פסוק ואצוה את שופטיכם בעת ההיא וכתוב ואצוה אתכם בעת ההיא אמ"ר אלעזר אמ"ר שמלאי אזהרה לצבור שתהא אימת דיין עליהם, ואזהרה לדיין שיסבול את הצבור, עד כמה אמ"ר חנן ואי תימא רבי שבתאי כאשר ישא האומן את היונק עכ"ל. וצריך לדעת מהו המשל הלזה שהמשיל סבלנות הדיין מהצבור שיהיה כשיעור הזה דהיינו כאשר ישא האומן את היונק, ורש"י פי' כאב את בנו ומהו המשל הלזה. ונראה ע"פ מ"ש הר"י באגדתיה וז"ל דהכונה לומר שאם הבן מבעט באביו ואינו משליכו מפניו כן הדיין יסבול הצבור אע"פ שיהיו מבעטים בו יע"ש, גם ידוע הוא כי כשישא האומן את היונק בחיקו לפעמים הוא מקיא החלב שיונק עליו ועל בגדיו ומטנף אותו ואת בגדיו וגם רוב פעמים הוא משתין עליו ועל בגדיו עושה צרכיו [דף לז] האם יתכן שהאומן הנושא אותו בחיקו משליכהו ארצה או מכה אותו, ומלבד שאינו מקפיד עליו כל עיקר, אלא אדרבה הוא מחבקו ומנשקו, וכן אמרו במ"ר בהדיא ע"פ תועבה יבחר בהם יע"ש. כ"כ צריך הדיין לסבול את הצבור כי הגם שמחרפים ומקללין אותו וסוקלין אותו באבנים כמ"ש רז"ל דהוי כפועלים עליו ח"ו, עכ"ז יחשיבם כאשר ישא האומן את היונק שלא יקפיד עליהם אדרבה יהיה מנשקן ומחבקן. ובשיטתי לסנהדרין פי' עוד במאמר הלזה בפנים שונים יע"ש בסייעתא דשמיא. (תוכחת חיים ע"ז).

בזה שהמנהיגים מוחלים על כבודם מקרבין הגאולה

מעשה זהו כונת הכתוב וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל, שיהיו נוהגים עמהם במדת הסבלנות והענוה אפילו אם יהיו מקללים ומסקלים אותם, ובזה אתם זוכים ואל פרעה מלך מצרים לבא לפניו ולהוציא את בני ישראל מארץ מצרים. דכל שיש בהם מידת הענוה הרי

מעבירים העונות שלהם ושל כנגדם כדברי הרבנים ז"ל. ובזה מקרבים הגאולה כאמור. ומה גם כי עיקר הגלות הוא בעון ביזוי ת"ח כמ"ש בשבת דקיי"ח לא חרבה ירושלים אלא עד שביזו ת"ח וכל עוד שהת"ח אינו מוחל על בזיונו ועון זה שמורים לכל בני ישראל, עושה רושם למעלה לגרום גלות, אכן כשהם מוחלים גם על בזיונם ליכא שום רושם חטא כלל ואין כאן עונש גלות, אלא אדרבה מקרבין את הגאולה להוציא את בני ישראל מארץ מצרים. (תוכחת חיים ע"ט).

צא וראה מה שכתב רבינו הקדוש רבי חיים פאלאגי זכותו יגן עלינו, בספרו תוכחת חיים (פרשת וארא) איך צריך מנהיג ישראל למסור עצמו עבור הציבור.

בג' מקומות מסר משה רבינו עליו השלוי למיתה בעבור ישראל, ואחר כל עמל וטורח עליהם זה ארבעים שנה, עם כל זה על שאמר דבר קל, כנגד ישראל שמעו נא המורים ראה מה עלתה לו שלא נכנס לארץ ישראל (כדאי בילקוט ואתחנן). כ"ש וק"ו לשאר ראשי אלפי ישראל שצריכים ליהרר בזה הרבה מאד וישאו ק"ו ממשה רבינו ע"ה כמ"ש רז"ל וכמשי"ל, ואפילו אם יהיה הענין שהרב והדיין והמנהיגים שבראשי העדה, הם טורחים בעדם וסובלים עול משאם ביום ובלילה ועכ"ז מלבד שאינן נותנים להם חינוך אנשי העיר, **ולא די בזה אלא אדרבה הם כועסים עמו גם כעס ומרנני אבתריה בכמה הקפדות וחשדות אשר לא יעלה על לבם, וגם כי צדיק באמונתו יחיה, והיה מן הראוי כי כגון דא לכעוס עליהם ולהסתלק ממנו וואדרבא יותר יגדל שכרו כשעושה עמהם טובה, ומלבד שאינם מברכים אותו אלא אדרבא מקללין ומחרפין אותו, וכמעשה דירוש' פ"ח דפיאה סימן ז' ברבי אלעזר דהוה פרנס חד זמן נחית לביתיה, אמר לון מאי עבדיתין, אמ"ל אתא חד סיעא ואכלין ושתין וצלון עלך, אמ"ל ליכא אגר טב. נחת זמן תנין אמ"ל מאי עבדיתון, אמ"ל אתא**

שכר נצבים - פרק נ"א ועונש רצא

חד סיעא חורי ואכלין ושתון ואקלונך, אמ"ל כדין איכא אגר טב. רבי עקיבה בעון ממניתיה פרנס, אמ"ל נמלך גו ביתיה הלכון בתריה שמען קליה דיימר, על מנת מתקל, ע"מ מבזייה וע"ש. (תוכחת חיים ע"ו).

כמה יותר שמקללין ומבזין את הפרנס מצותו ושכרו יותר גדול ולא יקפידו על זה כי כן צריך להיות המנהיג לישראל

הנדך רואה דאדרבה כשמקללין ומבזין אותו, יש לו שכר כי בזה שמתנהג הדיין והפרנס והגבאי על הצדקה לסבול, יכול עשוהו מלאכתו מלאכת שמים בקדושה ובטהרה. הלא"ה שכועס ומתלונן ונוקם ונוטר אינו יכול לעבוד עבודתו כדת של תורה כי מצטרף אליו השנאה והנקימה ויבא לעשות דבר שלא מן הדין. לכן מהאי טעמא צייתה תורה להיות הדיין והרב והפרנס והגבאי שהוא של צדקה ושאר ממונים על השירות לסבול מהצבור וזה ברור, ראה גם ראה דעכ"ז הרי הוא מחוייב לסבול מהם, זה ויותר מזה, וכמ"ש במ"ר בפרשתינו פ"ז על פסוק וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל וז"ל אמ"ל הקב"ה, בני סרבנים הם, רגזנים הם, על מנת כן תהיו מקבלים עליכם שיהיו מקללים אתכם, שיהיו סוקלים אתכם באבנים עכ"ל. וכן איתמר בספרי ס' בהעלותך והובא בילקוט שם על פסוק ולקחת אותם אל אהל מועד וז"ל אמ"ל הקב"ה למשה קחם לפרנסי ישראל, בתחילה אמור להם דברי שבח אשריכם שנתמניתם, וחזור ואמור להם דברי פגם היו יודעים שסרבנים טרחנים הם, על מנת כן שתהיו מקבלים עליכם שיהיו מקללין אתכם וסוקלין אתכם באבנים, מה שהתניתי עמך, התנה עמהם, עכ"ל. והכוונה מה שהתניתי עמכם היינו מה שאמר הכתוב ויצום אל בני ישראל כדברי המ"ר. וכן פסק הטור בח"מ סימן ח' ס"ב, למדרש רבה הלזו יע"ש, והיינו מאי דקאמר על מנת כן שיסבלו מהצבור אפילו שיהיו מקללים וסוקלים אותם באבנים, והיינו בודאי שלא

רצב שכר נצבים - פרק נ"א ועונש

יכעוס עליהם כלל שזהו עיקר הסבלנות, וכ"כ בהדיא רש"י בישעיה סימן נ"א ע"פ גוי נתתי למכים הוא אמר לי, ישעיה בני סרבנים בני, טרחנים הם, ע"מ שלא תכעוס עליהם, אמרתי לו ע"מ כן עכ"ל. ונראה לפי כי בא ציווי זה במאמר הי' למשה ולאהרן סמוך ונראה למה שסיים הכתוב לעיל מזה ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה שפירשנו לכף זכות על האומה ישראלית כי הגם כי היו מאמינים במשה, עכ"ז מרוב הבלבול וטירוף הדעת מעבודתם, זה גרם להם שלא לשמוע בקולם, וא"כ מזה הטעם עצמו צריכים משה ואהרן לסבול, ושלא יקפידו על ישראל על אשר לא שמעו בקולם, כי כן צריך להיות המנהיג לישראל, דהגם כי לא שמעו למשה לא יתיימש מהם, ויחזור וידבר אפילו עד מאה פעמים וע"ד שדרז"ל הוכח תוכיח את עמיתך אפילו מאה פעמים, לכן תיכף בעת ובעונה ההיא ציווה להם גם הציווי הלזה וידבר השם אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל, כי צריכים המה להיות סובלים מעם בניי יותר מזה, כמה וכמה, דהיינו על מנת שיהיו מקללים וסוקלים אתכם באבנים, עם כל זה עליכם לקבל ולא תקפידו עליהם כלל כי כך צריך להיות המנהיג את ישראל לסבול מהצבור ושומע חרפתו לא ישיב ולא יסתלק ממינויו ויסתיר פניו מהם וכמ"ש מוהרש"ל בים של שלמה פרק כ"סוי הדם סימן ד'. (תוכחת חיים ע"ו ע"ז).

גודל החיוב להזהר בכבוד המנהיגים הרבנים הדיינים הגם שהם מצווים להיות סבלנים

ומכל מקום לא מפני זה שאנחנו אומרים כי צריך הדיין והרב והנשיא ואב"ד להיות סבלן ועניו, הותרה הרצועה לבזות ולהקל בכבודם, ולדבר אחרי מיטתן חלילה, ושלא יהיה עליו שום עונש המבזה אותם אם מוחל להם ואם יהיו עומדים במרדס. והרי מצינו בגמ' שם בפ"ק דגיטין ד"ז הדבר יצא מפי ר"א ונתנוהו לגניבא בקולר. ואין להקשות על

שכר נצבים - פרק נ"א ועונש רצג

זה שהרי קי"ל שיש לו לחכם ולדיין למחול, ואם נענש ע"י לא טוב הוא, דיש לחלק, דדוקא ע"י בעל דבביה עצמו הוא דאסור דשייך ביה נקימה ונטירה כיון דנקיט ליה בלביה שהוא בעל דבר, וע"ד שפי' הפוסקים בכוונת הירושלמי חכם שנידה לכבודו אפי' הוא כדין כו'. אבל חכם שאינו נוגע לו, ואינו בעל דבר, יכול להעניש לכבוד הת"ח, ולכבוד התורה, כי הוא נקי ובר ואינו בעל דבביה ועמ"ש הרב פתח עינים בחי' לשבת דקמ"ט ע"ב יע"ש, ועוד יש לומר כי הגם כי הוא מוחל חלקו, עכ"פ איכא עמו חלק גבוה. וע"ד שחילק הרב חומת אנך ס' ויגש אות ז' בענין האב שמחל כו' יע"ש. וכן פסק הרמב"ם בה' ת"ת פ"ו דין י"א וז"ל, עון גדול הוא לבזות את החכמים או לשנאותן, ולא חרבה ירושלים עד שביזו בה תלמידי חכמים, שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי האלוקים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו. כלומר בוזים מלמדי דבריו. וכן זה שאמרה תורה אם בחקותי תמאסו, מלמדי חוקותי תמאסו, וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעוה"ב והרי הוא בכלל כי דבר ה' בזה. ואע"פ שהמבזה את החכמים אין לו חלק לעה"ב, אם באו עדים שביזהו אפילו בדברים חייב נידוי, ומנדין אותו ב"ד ברבים וקונסין אותו ליטרא זהב בכל מקום כו'. ואם רצה החכם למחול לו ולא נידהו הרשות בידו כו' יע"ש, דשמע מינה דעון המבזה את החכמים הוי עונשו יתר מאד כי אין לו חלק לעולם הבא, ועליו נאמר כי דבר ה' בזה, כי עונשו כרוך אחריו, הכרת תכרת שיש לו ב' כריתות. וכמ"ש בגמרא פרק חלק דצ"ט ע"א ע"פ כי דבר ה' בזה זה המבזה ת"ח יע"ש, ושחייב נידוי, עכ"פ, אלא דאם החכם מוחל לו הנדוי, הרשות בידו אבל החוטא נגד החכם, צריך שיחוס לעצמו למהר, יחישה תשובתו הרמה אולי ח"ו יהיה נספה בלא עתו ויאבד שני עולמות עוה"ז ועוה"ב רח"ל.

רצד שכר נצבים - פרק נ"א ועונש

וכבר ידוע מ"ש ביבמות דק"ה ע"ב במעשה דאבדן תלמיד רבינו הקדוש, דע"י שאמר ליה לרבי ישמעאל ב"ר יוסי מי הוא זה שמפסע על ראשי עם קדש וכו', בעבור זה נענש אבדן כמ"ש שם, תנא באותה שעה נצטרע אבדן, וטבעו שני בניו, ומיאנו שתי כלותיו א"ר נחמן ב"ר יצחק בריך רחמנא דכספיה לאבדן בהאי עלמא יע"ש. הרי דבעבור דיבור קל, שלא נגע בכבודו ולא ביזהו בחירוף ח"ו, עכ"ז ראה מה עלה לו, המבזה לת"ח בחירופים וגידופין ודברי ליצנות וכדומה כ"ש דאין תרופה למכתו כמ"ש רז"ל ה' יצילנו.

וזוהו בסתם חכם שבדור הנה הוא מוזהר בכבודו, כ"ש היותו רב ונשיא וב"ד כי גדלה מעלתו וענשו יותר חמור וכבר אמרו במסכת שמחות ספ"ה הלכה טו"ב וז"ל רבן גמליאל אומר כל שפשטו בו ב"ד אע"פ שחזרו וקרבו אותו אין יוצא בשלום מן העולם עכ"ל, כלשון זה נאמר במס' שמחות, אבל בירושלמי פרק הנחנקין אמרו, כל מקום שפשטו הרבים יד בו אע"פ שחזרו וקירבו אינו יוצא בשלום מן העולם. ובירושלמי שם במ"ק אמרו כל מקום שפשטו חכמים כו'. ובקונטרס רוח חיים בחי' על ח"מ סי' ח' כתבתי שם בעניותי דהכל הולך למ"א יע"ש בס"ד כי כן שומר נפשו ירחק מלהיות ח"ו פוגע בכבוד שום חכם קטן וגדול וכ"ש בהיותו נשיא ורב וב"ד שבעיר, ובזה יהיה זוכה להיות לו שפע ברכה לאורך ימים בעוה"ז וגם לעוה"ב יזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו לאור באור. (תוכחת חיים צ' צ"א).

מי שאינו מגלה דעתו בדבר שחייב לגלות, עונשו גדול מאד גם על שתיקתו.

חכם, יש חיוב ומצוה גדולה שיודיע חכם את דעתו להגיד כפי מראה לבו והחזיון אשר חזה אפי' שהיו דברים גבוהים ונעלמים עד מאד הרא"ש ז"ל בת' בשמים ראש סימן רכ"א יע"ש, וכ"ש כששואלים ממנו בדבר הלכה והוראה או

שכר נצבים - פרק נ"א ועונש רצה

שיכריע בין החכמים בינו לשמים ומכ"ש אם יש חילול ה' וחילול התורה בדבר שאינו חייב למנוע את עצמו וחייב לגלות דעתו ואצ"ל אם הוא לאפרושי מאיסורא כי ע"י שיגלה דעתו או יסכים בדבר מה שהוא ע"ד אמת וענוה צדק יתקיים הענין ואפי' אם לא יתקיים היום יתקיים למחר שיבואו יראי ה' ויקבלו דברים וכל לאפושי גברא שפיר דמי וכמה נזיקין וחבלות וח"ה וחילול התורה יוצא מכמה חכמים שהם מונעים מלהגיד כי ישר מה שהם מסכימים לפי האמת וכמה מחלוקות מתרבות בישראל עי"ז ואפי' בשתיקה הם נענשים כמבואר בזוה"ק ס' טהרה דמ"ו ע"פ נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכו' ע"ש.

אסור להתחסד ולעמוד מנגד במחלוקת שיש חילול ה' והתורה, כי העושה כן נקרא חסיד שוטה.

ואותן המתחסדים כשיש מחלוקות ורואים ח"ה וחילול התורה והם עומדים מנגד כדי שלא להטפל בשום מחלוקת לא יפה הם עושים, כי במקום שיש חילול תורת קונו צריך לדבר ולהתקוטט נגד בני אדם המתיצבים על דרך לא טוב לחלל קודש, **וצא ולמד מ"ש הרב מוהר"ש אוזידא ז"ל בס' מדרש שמואל בפ"ב דאבות משנה ו' על מאי דתנן התם** ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש וז"ל פי' הוא כי מי שאינו נכנס במחלוקת על דרך לא טוב אינו חושש לעלבון תורת קונו ואינו נכנס בדרך אנשים, ולזה במקום ההוא השתדל להיות איש הוא, **וחזקת והיית לאיש וע"ש, ודבריו חיים וקיימים** דאיך יתכן האדם שהוא ירא ה' ורואה שאחרים מבזין את התורה ולומדיה והוא יעשה חסידות שלא להטפל במחלוקת נגד ה' ונגד משיחו, כי הוא חסיד שוטה, **וע"ד שאמרו בגמ' איזהו חסיד שוטה שרואה אשה טובעת בנהר ואינו מצילה כמו כן הוא ענין זה ממש ומ"ג כי התורה עצמה היא בתו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ואיך**

רצו שכר נצבים - פרק נ"א ועונש

יתכן שיהיה האדם רואה לבתו של מלך שרומסין ודורסין אותה ברגלים ח"ו, והוא עד או ראה או ידע, ויעמוד מנגד ולא יהיה לו עונש גדול ע"ז. **וכבר כתבתי עוד בזה לעיל בד"ה חברת אות ויו:** (נפש כל חי מ"ע ח).

תוכחה מגולה שהת"ח הנהנים מבעלי בתים לא ישאו להם פנים עי"כ שלא להוכיחן

ומכאן אתה דן טובה תוכחת דת"ח הנהנים מהבעלי בתים איש מאת מכרו שיהיו נזהרים להוכיח להם במוסר ודעת לבל יכשלו באיזה חטא ועון ולא יהיו נושאים פנים להם שלא להוכיחן כי גורמים רעה לנפשם והם נתפסים בעונם ואם יוכיחו להם ולא ישמעו לקול מורים ראוי שיתרחקו מהם ולא יקבלו מהם שום הנאה **וממקום אחר ישלח שלומיו כי לא כלו רחמיו להמציא כהנה וכהנה כסף משנה ועיין בחי' למגילה לדכ"ח ועיין מ"ש הרב ז"ב ח"ב ס' וירא.** (נפש חיים עמוד כ"ו).

כשרב מעיר אחרת אומר תוכחה היא מתקבלת יותר

תוכחה הפרש שיש בין השומע תוכחה מחכם ורב שבעירו, דכיון שהיה דר ביניהם כבר מזמן רב נחשב להם לחיסרון, לפי שהורגלו בו ואינו מטיל כ"כ מורא על הבריות להיות דבריו ותוכחתו נשמע באוזניהם כ"כ כמו אם יהיה חכם מעיר אחרת הבא מחדש, אמנם באמת יש בו מעלה אחרת להיפך דהא עיקר הטעם שמוחל עונותיהם שאמרו רז"ל כשהחכם יושב ודורש וכו' הקב"ה מוחל עונותיהם של ישראל, היינו מצד שמתיראים ממנו מפני הת"ח, לזאת ה"א תירא לרבות ת"ח, ואותה היראה מעורר את יראת המקום עפ"י מאמר חז"ל הלואי יהא מורא שמים כמורא ב"ו, ועי"ז הם מעוררין יראת המקום ב"ה לעורר לבבם בתשובה, וידוע מ"ש חז"ל דבתשובה מיראה הזדונות נעשו לו כשגגות ובתשובה מאהבה נעשו לו כזכיות.

כששומעין לתוכחת רב העיר הסימן הוא שזה מצד אהבתם אותו והעוונות נהפכין לזכיות.

ולפי זה כשהחכם מורגל עמהם מקודם והוא דורש להם ומוכיחן והם שומעין אליו, אין זה מיראה אלא מצד אהבתם אליו, ואותה האהבה מעורר אהבת המקום עד שעושין תשובה מאהבה, ואז נחשב להם כזכיות, והיינו דקאמר בשעה שהחכם יושב, ר"ל שיושב מכבר באותה העיר, ודורש, ואעפ"כ כל העם שומעין, דהשתא הו"ל תשובה מאהבה, אזי הקב"ה מוחל עונותיהם של ישראל לגמרי עד שנעשין כזכיות וכנז"ל. (ספר לחמי תורה דרוש א' ד"ב).

ונראה לפרש בזה כ"ה בפי וירא, האחד בא לגור וישפוט שפוט כי אמרו רז"ל ולוט יושב בשער סדום ישב כתיב אותו יום מינוהו לדיין ושופט עליהם, וא"כ כיון שהיו אנשי סדום רעים וחטאים אפי' תשובה מחמת יראה שזדונות נעשו כשגגות לא רצו לשמוע תוכחת לוט. וז"ש האי בא לגור וישפוט שפוט עתה נרע לך מהם, כי מלבד כי לא נעשו כשגגות אדרבא הרעו יותר. וזהו נמי כוונת הכתוב במשלי סימן ט"ו בדרך הלציי אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין. כי ידוע כי הלומד בתורה והמקיים המצוות מאהבה הוא סם חיים כדכתיב אורך ימים בימינה שדרז"ל בשבת דנ"ד למיימינים בה אורך ימים, וזהו אומרו אוזן שומעת תוכחת חיים מרב שבעיר זהו תוכחתו מאהבה, הרומז לחיים, זוכה כי בקרב חכמים תלין שאמרו רז"ל כי הת"ח אינן עושים ח"ו תשובה מיראה כי זדונות נעשו כשגגות, אלא מאהבה, וזה פי' ההיא דברכות אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה, שמא ס"ד, אלא ודאי עשה תשובה, דודאי עשה תשובה מאהבה ולא מיראה, ואח"כ בקרב חכמים תלין תשובתו ממעל לחשב כאן מאהבה דנעשית לו כזכיות. (נפש כל חי מערכת ת).

רצח שכר נצבים - פרק נ"א ועונש

אסור להוכיח ברבים - לומר שהוא חטא

תוכחה כתיב בס' קדושים הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, והכונה עמ"ש בירושלמי פרק הערל ובב"ר ע"פ ולא עצר כח ירבעם עוד בימי אביהו ויגפהו ה', את סבור שניגף ירבעם אינו אלא אביה, ולמה ניגף על שחיסד את ירבעם ברבים, שאמר ואתם המון רב ועמכם עגלי זהב אשר עשה לכם ירבעם וכו', וכ"כ בסה"ח ס"י ד"ן וז"ל איזה רציחה שהיא נכרת בעיניה והעונש גדול מאוד והעבירה קלה וחמורה היא למעלה, היא הבושה, והמבייש פני חברו ברבים או מצערו בפני מי שמתבייש ומצטער כאילו היה הורגו, היה מקבל מיתה כדי שלא יהיה מתבייש אח"כ, ומי שבייש את חברו ומצטער ומתחרט ורוצה לו לקבל את הדין ובא לפני ירא ה' למצוא לו פתח ותשובה, יאמר לו דע כי רעתך רבה כי שפכת את דמו של חברך, שכן מצינו באביה בן רחבעם שהוכיח לירבעם בדברים לביישו וניגף למות, אעפ"י שביישו שהיה עע"ז, לכן לך בני לפייס את חברך עד שיתפייס וימחול לך, והזהר מאד לנפשך שלא תבייש ושלא תלבין פני אדם, עכ"ל. וה"ט כי הגם כי היה חייב אביה להוכיח לירבעם, היה לו להוכיחו בלשון אזהרה לא תעשה לך פסל, אבל לא ברבים לומר שהוא חוטא ועע"ז אין זה ל' הוכחה, וזהו שדקדק הכתוב הוכח תוכיח את עמיתך, בתנאי שלא תשא עליו חטא, לומר, אתה חוטא בחטא פלוני, כי אין זה לשון תוכחה, וכבר כתבתי מזה במ"א וגם במע' הקודמת לזו בס"ד.

(נפש כל חי מע' ת').

על ידי שמיעת האוזן כל הגוף מקבל חיים

הטעם שתיקנו בק"ש רמ"ח תיבות כנגד רמ"ח אבריו של אדם, נראה לוי עפ"י מ"ש במ"ר סי' יתרו סוף פז"ך וז"ל, ד"א שמעו דבר ה' הה"ד שמעו ותחי נפשכם היאך חביבים ישראל שהוא מפתה אותם, אמ"ל אם יפול אדם מראש הגג כל גופו לוקה והרופא נכנס אצלו ונותן לו רטיה בראשו וכן בידיו וכן ברגליו ובכל אבריו נמצא כולו רטיות, ואני אני כך אלא רמ"ח אברים באדם הזה והאוזן אחד מהם וכל הגוף מלוכלך בעבירות והאוזן שומע וכל הגוף מקבל חיים, שנא' שמעו ותחי נפשכם לכך אמר שמעו דבר ה' בית יעקב ע"כ, אם כן מהאי טעמא תקנו בשמע ישראל וכו' שיהיו בו רמ"ח תיבות כדי להחיות ע"י שמיעות האוזן רמ"ח אבריו של אדם כאמור. אם כן יש לתת טעם עפ"י מ"ש בר"מ בזה"ק סי' פינחס (דף רל"ד ע"א) ע"י ק"ש הקב"ה מלך יושב על כסא דין ויושב על כסא רחמים ובמאי, וחמת המלך שככה כגון דוישמע את הקול דא קול תורה קול דק"ש וכו' עכ"ל, הרי דע"י ק"ש מהפך מדת הדין למדת רחמים ולכן באו בכיוון בק"ש רמ"ח תיבות שהם אותיות רח"ם כי הקב"ה מרחם עלינו בכח סגולת מצות ק"ש וק"ל. (נפש כל חי מעי ש').

* * *

**אין ממנים לשררה רק למי שהוא חכם בחכמת התורה,
כל שררה הוא רק אם היא כדין תורה,
ואם לאו אין שררותו שררה.**

שררה מ"ש בירושלמי דפאה פרק ח' ר' חגי כי הוה מוקים פ' נסים הוה מטעין לון תורה כתב הרב י"מ והביאו הרב מגן גבורים (בחיו"ד סימן יו"ד) דכל השררות אין למנות כ"א מי שהוא חכם בחכמת התורה **יע"ש, ועמ"ש הרב נחמד למראה נר"ו ח"א שם ועמ"ש בסה"ק תורה וחיים משם ה"ה מ"ז ז"ל**, כי כל שררות כשיהיה למי שהוא חכם בחכמת התורה אז לבו פנוי לעסוק במלאכתו לשי"ש **וע"ש, אי"כ נראה** לפי מ"ש כי כל השררות הוא מתורה וכו' כי ידקדק האדם שלא יהיה רודף אחר השררה ואחר הכבוד, ויבוא להכשל לפעמים במכשול עון דמסיג גבול ועני המהפך בחררה או יהיה עדיין אינו ראוי כמ"ש כי רבים חללים הפילה זה שלא הגיע להוראה ומורה ויתר פסולים אין מספר שיש בש"ס ובפוסקים למקבל עליו שררה, ובפרט להיות רב ומ"ץ זהו כל השררות הם מתורה שיהיה כדת של תורה **ושלא כדת של תורה אין שררותו שררה כלל**. ועוד פירשתי בעניותי בפ"י הירושלמי בחידושי שם בס"ד פי' נאה, יע"ש. (נפש כל חי אות ש).

